

Europska socijalna povelja i Europski stup socijalnih prava u kontekstu radničkih prava

Dvanaesti kvartalni tematski osvrt o položaju mladih na tržištu rada

Ovaj osvrt je nastao u sklopu programa „**Pronađena generacija: podrška kvalitetnom zapošljavanju mladih u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti**“ financiranog od strane
Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu politiku

Mreža mladih je Centar znanja u području djelovanja mladih u okviru Razvojne suradnje s Nacionalnom zakladom. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade.

Prvi kvartalni izvještaj bavio se upoznavanjem s **NEET mladima**, odnosno onima koji nisu u sustavu obrazovanja i osposobljavanja te koji nisu zaposleni. U njemu smo pokazali koje su najugroženije skupine mladih na hrvatskom tržištu rada te smo usporedili Hrvatsku i druge europske država. U drugom kvartalnom izvještaju bavili smo se najznačajnijom mjerom **aktivne politike zapošljavanja – stručnim osposobljavanjem bez zasnivanja radnog odnosa (SOR)**. U trećem kvartalnom izvještaju predstavili smo **prijedloge poboljšanja mjere aktivnih politika zapošljavanja**. Četvrti kvartalni izvještaj bio je posvećen **najznačajnijim karakteristikama mladih osoba u Hrvatskoj i Europi**, i to kroz uspoređivanje **2007. i 2015. godine**. Peti kvartalni izvještaj, bio je fokusiran je na temu **društvenog poduzetništva** i cilj tog izvještaja je bio širu javnost upoznati s pojmom društvenog poduzetništva i njegovim razvojnim potencijalom. Proizlazeći iz tog izvještaja u šestom smo se fokusirali na **edukaciju i osposobljavanje za društveno poduzetništvo**. Tema sedmog kvartalnog izvještaja je bio ponovno **SOR** kojega smo analizirali u kontekstu najave povratka pripravnštva te promatrali sve aspekte koji su **problematici i koji pogoršavaju položaj mladih na tržištu rada**. U osmom kvartalnom izvještaju smo se bavili aktualnom temom **studentskog rada** te analizom njegovog utjecaja. Deveti kvartalni izvještaj tematizirao je **rad s mladim**, njegove implikacije i probleme s kojima se rad s mladima suočava u Hrvatskoj te kako on može pozitivno utjecati na osobe u NEET statusu. U desetom kvartalnom izvještaju fokusirali smo se na **prekarni rad, njegove oblike i negativne trendove kojima on doprinosi**. Jedanaesti kvartalni izvještaj o položaju mladih na tržištu rada dao nam je uvid u praćenju osoba u **NEET status** kroz baze podataka o njima te mogućnosti korištenja tih podataka za stvaranje aktivnosti i politika koje će omogućiti tim **osobama** da izađu **iz NEET statusa**. U našem dvanaestom i posljednjem izvještaju predstavljamo vam Europsku socijalnu povelju i Europski stup socijalnih prava u kontekstu radničkih prava, preciznije što one mogu donijeti mladim radnicama i radnicima u Hrvatskoj.

Uvod

U našem zadnjem kvartalnom izvještaju o položaju mladih na tržištu rada bavit ćemo se s dva važna dokumenta koja reguliraju socijalna pitanja, pa tako i područje zapošljavanja, na europskoj razini. Smatramo da ovi dokumenti implementirani na politike usmjerene mladima na tržištu rada mogu donijeti velike razlike za mlade osobe u NEET statusu. Kroz izvještaj ćemo predstaviti ova dva dokumenta te objasniti njihove implikacije u hrvatskom kontekstu

1.) Europska socijalna povelja i Europski stup socijalnih prava.

Do sada smo kroz svoje izvještaje komunicirali potrebu da se društvo bavi mladim osobama u NEET statusu, pogotovo u kontekstu "izgubljene generacije"- mladih osoba koji su iz obrazovanja na tržište rada izašli u recesije. U tom smjeru smo kroz izvještaje predstavili smo rješenja za zapošljavanje i dizanje kvalitete radnih mjesta za mlade radnice i radnike. U međuvremenu su se okolnosti u Hrvatskoj promijenili i dijelom želimo to adresirati. Naime mlade osobe se iz Hrvatske iseljavaju u potrazi za boljim radnim mjestima, što je na kraju prema nekim izvorima rezultiralo iseljenjem oko 5% hrvatskog stanovništava u RH u razdoblju od 2012.-2017¹. Kako bi se spriječili ovi trendovi doista treba početi promišljati o politikama koje će dovesti do promjene u praktičnom smislu (uvjeta na radnom mjestu, plaća, povlastica radnika i dr.). U tom kontekstu smatramo da na europskoj razini postoje dva bitna dokumenta koja služe kao podrška i primjer dugoročnim politikama zaštite i poboljšanja radničkih prava stanovnika RH, a to su Europska socijalna povelja i Europski stup socijalnih prava.

Europska socijalna povelja² je dokument usvojen od strane Vijeća Europe iz 1961. i predstavlja najznačajniji međunarodni instrument koji jamči i štiti socijalna i ekonomska prava građanima zemalja članica Vijeća koji je potpišu i ratificiraju. Ovaj dokument možemo zamisliti kao usmjereniju deklaraciju o ljudskim pravima čiji su fokus socijalna prava; preciznije ovo se odnosi na niz radničkih, ali i drugih oblika socijalnih prava kao što su socijalna zaštita, prava u zdravstvenom sustavu, ali i prava djece i mladih osoba koje još nisu punoljetne.

Ona se provodi tako da njenu primjenu nadzire Europski odbor za socijalna prava na način da mu zemlje potpisnice povelje prosljeđuju nacionalna izvješća o provedbi. Republika Hrvatska je potpisala i ratificirala Europsku socijalnu povelju 2003., međutim reviziju Povelje iz 1996. godine³ nije ratificirala iako su to napravile susjedne zemlje poput Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore. Ova revizija je bitna jer omogućuje socijalnim partnerima (OCD⁴-ovima i sindikatima) da podnose žalbe Odboru i time osporavaju izvješća od strane nacionalnih Vlada.

Tako je Matica hrvatskih sindikata 2015. godine podnijela kolektivnu žalbu zbog donošenja Zakona o uskrati isplate pojedinih materijalnih prava zaposlenima u javnim službama (primjerice božićnica i

¹ Jurić, Tado, *Suvremeno iseljavanje Hrvata u Njemačku: karakteristike i motivi, Migracijske i etničke teme* (1333-2546) 33 (2018), 2018, Zagreb

² <https://rm.coe.int/168006b642>

³ <https://rm.coe.int/168007cf93>

⁴ Organizacije civilnog društva.

regres), ali su tim putem htjeli ukazati i na cjelokupnu društvenu i gospodarsku situaciju u društvu, a prije svega na smanjivanje radničkih prava donošenjem zakona koji su protivni odredbama Povelje.⁵

Od ratifikacije nas službeno dijeli Ministarstvo rada i mirovinskog sustava koje mora izraditi analizu potrebnih financijskih sredstava i utvrditi u kojoj je mjeri nužno izmijeniti određene zakone kako bi bili usklađeni sa zahtjevima Povelje. Taj se proces nažalost odužio, nadalje ratificirana Povelja iz 2003. se ne provodi kako je zamišljeno tj. izvještaji o njejoj provedbi su nepotpuni ili zakašnjeli. Nadalje Hrvatska se izuzela od provedbe pojedinih članaka povelje⁶.

Europski stup socijalnih prava⁷ jest dokument Europske unije i predstavlja dvadeset osnovnih načela i prava na potporu pravednim i funkcionalnim tržištima rada i socijalnim sustavima strukturiranim u tri kategorije: **jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, korektni radni uvjeti, socijalna zaštita i uključenost**. Dokument je prihvaćen 17. studenog 2017. Ukratko dokument je raspoređen po sljedećim člancima:

Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada:

- Obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje
- Rodna jednakost
- Jednake mogućnosti
- Aktivna potpora zapošljavanju

Pravedni radni uvjeti:

- Sigurno i prilagodljivo zaposlenje
- Plaće
- Informacije o uvjetima zaposlenja i zaštita u slučaju dobivanja otkaza
- Socijalni dijalog i uključenost radnika
- Ravnoteža između poslovnog i privatnog života
- Zdravo, sigurno i dobro prilagođeno radno okruženje te zaštita podataka

Socijalna zaštita i uključenost:

- Skrb o djeci i potpora djeci
- Socijalna zaštita

⁵ <http://www.kucaljudskihprava.hr/2018/01/16/revidirana-socijalna-povelja-korak-ka-ostvarenju-vecih-socijalnih-prava/>

⁶ <http://www.kucaljudskihprava.hr/2018/01/16/revidirana-socijalna-povelja-korak-ka-ostvarenju-vecih-socijalnih-prava/>

⁷ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_hr.pdf

- Prava za vrijeme nezaposlenosti
- Minimalni dohodak
- Dohodak u starosti i starosna mirovina
- Zdravstvena skrb
- Uključenost osoba s invaliditetom
- Dugotrajna skrb
- Stanovanje i pomoć beskućnicima
- Pristup osnovnim uslugama

Dokument prvenstveno zamišljen za članice u Eurozoni i njima je obavezna primjena članaka stupa, ali je primjenjiv na sve države članice EU koje žele biti dio nje. Ispunjavanje načela i prava definiranih u Europskom stupu socijalnih prava zajednička je odgovornost država članica, institucija EU socijalnih partnera i drugih sudionika. Način na koji je zamišljena provedba Stupa će se pratiti uz pomoć elektroničkog pregleda socijalnih pokazatelja na temelju kojih se promatra kretanje i provođenje te uspješnost u državama članicama. Nadalje u duhu Unije institucije EU će putem zakonodavstva utvrditi okvir i dati smjernice za provedbu stupa, poštujući nadležnost država članica i uvažavati razlike u okolnostima.

2.) Potencijali za primjenu

Vlada Republike Hrvatske podupire Europski Stup socijalnih prava i smatra ga odličnim skupom načela prema kojima bi se trebale oblikovati naše nacionalne politike⁸. Stavovi drugih u Hrvatskoj poput sindikata ili nevladinih organizacija su podijeljeni. Nisu zadovoljni trenutnim sustavom socijalnih prava, ali ne vide ni rješenje u Europskom stupu socijalnih prava. Ono što se najviše ističe je mišljenje da je Europski stup socijalnih prava neodređen, a da je pravna snaga nejasna, predviđen je samo za Eurozonu i ako zaživi Hrvatska ga može prihvatiti na dobrovoljnoj bazi. Ono što se još da zaključiti iz dokumenta jest da nema konkretnih mjerljivih odrednica, već su samo nabrojane prakse koje su poželjne da se provodi, a i iz čega mogu proizlaziti određena prava.

S druge strane Europska socijalna povelja je dokument koji unutar sebe sadrži konkretnije mjere. U ovom izvještaju fokusiramo se na članke koji se odnose na rad i stanovanje. Naime s obzirom na izvještaj povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe Nils Muižnieksa iz 2016. Hrvatska ima problema s neujednačenosti socijalnih usluga čemu doprinose neujednačena provedba sustava socijalnih

⁸ <https://vlada.gov.hr/vijesti/predsjednik-vlade-na-social-summitu-u-goteborgu-hrvatska-snazno-podupire-europski-stup-socijalnih-prava/22868>

politika. Naime, bogatije općine i gradovi imaju i veće socijalne proračune pa svojim stanovnicima daju socijalna prava i mimo sustava socijalne skrbi, primjerice jeftinije su usluge smještaja u dječje vrtiće i domove za starije i nemoćne osobe. Općenito gledajući, u svim regijama u Hrvatskoj raspoloživost i dostupnost socijalnih usluga za ranjive društvene skupine je nezadovoljavajuća⁹.

Ono što smo vidjeli jest da u kontekstu aktivnih politika zapošljavanja jest manjak ulaganja sredstava iz državnog budžeta uzimajući u obzir prosjek EU. Hrvatska je socijalnu zaštitu svojih građana kroz razne usluge ulagala 21% svog BDP-a u 2015. godini, a prosjek EU-a je za taj period bio 29%¹⁰. Hrvatska je u aktivne politike zapošljavanja ulagala oko 0.7% BDP-a dok je prosjek EU oko 2%¹¹. Razina ulaganja i neujednačenost ulaganja u socijalne aktivnosti donose Hrvatskoj specifičan set problema koji između ostalog znači centralizacija populacijski tokova u urbana središta Hrvatske te napuštanje ruralnih dijelova s namjerom preseljenje u urbane centre ili inozemstvo. S obzirom na taj trend iseljavanja mladih osoba prvenstveno u potrazi za boljim životom i poslom, aktivne politike zapošljavanja su bitnije nego ikad. U tu svrhu smatramo da treba promišljati o promociji dobrih radnih uvjeta za posloprimce. Radni uvjeti unutar sebe bi trebali sadržavati sadržaj članaka 2.-8. iz Europske socijalne povelje. Dio ovoga već je ukomponirano u nacionalno zakonodavstvo Republike Hrvatske, ali zbog visokog postotka rada na crno (o kojem smo pisali u 10. kvartalnom izvještaju) teško je regulirati sva prava i prakse od strane države. U tom smislu treba poticati poslodavce na legalno zapošljavanje, ali kroz olakšice za poslodavce koji zaposle radnike te im osiguraju radne uvjete i primanja koji su u duhu i ideji članaka iz Socijalne povelje.

Vezano uz poticanje i pripremu mladih za tržište rada važno je uspostaviti sustave naukovanja i profesionalne orijentacije. Po pitanju naukovanja dobro je pogledati njemački primjer gdje se sustav naukovanja implementira već od sekundarnog obrazovanja, gdje se kroz obrazovanje usmjerava i priprema mlade za izlazak na tržište rada. Ovo je bitno jer se kod mladih razvijaju realna očekivanja od tržišta rada, ali im se omogućava da prepoznaju bitne vještine koje usvajaju kroz obrazovanje i koje će im biti potrebne za konkurentnost na tržištu rada.

Kao dodatnu komponentu sadržavanju mladih osoba u Hrvatskoj smatramo da je bitno baviti se pitanjem stanovanja (prema članku 31., Pravo na stan, Europske socijalne povelje). Također to je bitno iz drugih razloga poput:

⁹ <http://www.kucaljudskihprava.hr/2018/01/16/revidirana-socijalna-povelja-korak-ka-ostvarenju-vecih-socijalnih-prava/>

¹⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00098>

¹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00076&plugin=1>

1. *Humanitarni(h) – zaštita beskućnika i osoba koje žive u neodgovarajućim uvjetima;*
2. *Funkcionalistički(h) (functionalist) – uloga vlade u jamčenju zdrave, zadovoljne radne snage koja podupire gospodarski razvoj;*
3. *Socijalne kontrole – slabljenje socijalnih pritisaka, sprječava socijalne i političke sukobe;*
4. *Ljudskih prava – zadaća je vlade štititi ljudska prava građana, kako druga prava, tako i pravo na stan.¹²*

Ono što svakako vidimo kao mogućnost jest da država aktivno ulaže u programe koji će olakšati sufinanciranje mladih osoba pri kupnji stanova. S druge strane smatramo da osobama koje su trenutno u statusu beskućnika treba omogućiti u najmanju ruku krov nad glavom u državno financiranim prihvatilištima, tj. zadovoljiti barem tu primarnu potrebu.

3.) Zaključak

Kao zaključak ovog izvještaja, ali i cijelog programa možemo reći da u kontekstu pozitivnih društvenih promjena bitno je imati informiranu i kritičnu javnost koja razumije širu sliku koju donose politike koje se provode. Ako država ne razumije da su socijalne mjere kao što su pomoć pri zapošljavanju, osiguravanje nadoknade za nezaposlene, pomoć u osiguranju krova nad glavom za najsiromašnije građane Hrvatske potrebno ju je na to upozoriti. To se svakako može kroz kampanje, javne istupe pojedinaca i organizacija. Ono što jest bitno je da se u tome djelovanju bude uporan i konzistentan, ali opet svjestan na promjenjivu narav okolnosti u kojima živimo i djelujemo. Svako ulaganje u socijalnu politiku je ulaganje u svoje građane, a ne trošak. Samo s takvom perspektivom možemo zadržati mlade osobe u Hrvatskoj i učiniti Hrvatsku zemljom ugodnom za život, ali i zemljom za osobni i kolektivni napredak u brojnim područjima. Kako bi se to dogodilo potrebno je osigurati ne samo minimum već, konstanto nadograđivati i razvijati socijalnu uslugu građanima.

¹² http://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2011/03/Zelim-znati-pravo-na-stan_m.pdf

Literatura:

Jurić, Tado, Suvremeno iseljavanje Hrvata u Njemačku: karakteristike i motivi, Migracijske i etničke teme (1333-2546) 33 (2018), 2018, Zagreb

<http://www.kucaljudskihprava.hr/2018/01/16/revidirana-socijalna-povelja-korak-ka-ostvarenju-vecih-socijalnih-prava/>

<https://rm.coe.int/168006b642>

<https://rm.coe.int/168007cf93>

https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_hr.pdf

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00098>

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00076&plugin=1>

<https://vlada.gov.hr/vijesti/predsjednik-vlade-na-social-summitu-u-goteborgu-hrvatska-snazno-podupire-europski-stup-socijalnih-prava/22868>